

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Prinses Irenestraat 6
2595 BD DEN HAAG

Datum 23 september 2022

Betreft Beantwoording Kamervragen over aangescherpte vereisten voor
regelvermogen en effecten daarvan op de energierekening

Geachte Voorzitter,

Hierbij zend ik uw Kamer de antwoorden op de vragen van het lid Grinwis
(ChristenUnie) over aangescherpte vereisten voor regelvermogen en effecten
daarvan op de energierekening van huishoudens (kenmerk: 2022Z15100,
ingezonden 15 juli 2022).

R.A.A. Jetten
Minister voor Klimaat & Energie

2022Z15100

Ons kenmerk
DGKE / 22405523

1

Klopt het dat vanaf 1 juli 2022 de vereisten voor vrij afroepbaar regelvermogen (aFRR) zijn aangescherpt en het aangeboden regelvermogen nu binnen vijf minuten bereikt dient te worden, terwijl dit voorheen 15 minuten was? Klopt het dat het gevolg van deze aanscherping is dat gas en/of kolencentrales veel minder aFRR-capaciteit kunnen leveren dan voorheen?

Antwoord

De vereisten voor vrij afroepbaar regelvermogen zijn inderdaad per 1 juli 2022 aangescherpt. Die aanscherping van de vereisten volgt uit Europese regelgeving. De reden voor deze aanscherping van de vereisten is de noodzaak om de balanshandhaving goed te kunnen laten verlopen in het huidige elektriciteitssysteem met veel snelle fluctuaties als gevolg van het steeds grotere aandeel hernieuwbare elektriciteit. Door deze aanscherping is Nederland beter in staat om onbalansen die ontstaan door bijvoorbeeld zon- en windopwek op te vangen. Het gaat hier om harmonisatie van regels op EU-niveau om verdere integratie van markten te bevorderen.

Ik heb geen inzicht in het type partijen dat regelvermogen aanbiedt, noch onder welke specifieke condities dit aantrekkelijk (genoeg) is voor verschillende typen opwektechnieken. TenneT heeft deze informatie ook niet. De markt voor het aanbieden van dergelijk vermogen is namelijk technologie-neutraal ingericht en aanbieders hoeven deze informatie ook niet aan te leveren. TenneT acht het aannemelijk dat conventionele elektriciteitsproductie-eenheden in algemene zin minder afroepbaar regelvermogen kunnen leveren naarmate de activeringstijd korter is. In de praktijk blijkt het gemiddelde aanbod van afroepbaar regelvermogen momenteel echter niet significant lager dan voor 1 juli.

2

Hoeveel zijn de vergoedingen die TenneT moet betalen aan energiebedrijven en eventueel andere relevante spelers omhoog gegaan doordat er minder aanbod is van aFRR-capaciteit (gemiddeld per aanbieder en in totaal)?

Antwoord

Zoals hierboven reeds aangegeven is geen sprake van een substantiële terugval in aanbod.

Hieronder zijn de totale gemiddelde kosten voor regelvermogen (aFRR) per dag weergegeven, onderverdeeld in op- en afregelcapaciteit.

	1 januari tot 1 juli 2022	1 juli t/m 1 augustus 2022
Regelvermogen omhoog	€ 402.934	€ 1.599.168
Regelvermogen omlaag	€ 380.292	€ 1.778.426

De gemiddelde prijzen voor regelvermogen in de eerste zeven maanden van 2022 waren als volgt:

2022	(€ / MW / uur)	
	omhoog	omlaag
Januari	€ 46,70	€ 31,58
Februari	€ 44,28	€ 40,22
Maart	€ 55,77	€ 40,17
April	€ 54,08	€ 53,92
Mei	€ 46,82	€ 59,88
Juni	€ 55,01	€ 42,16
Juli	€ 204,74	€ 213,78

Hieruit blijkt een substantiële stijging van de gemiddelde prijs. Het is op dit moment niet duidelijk of deze prijsstijging zich zal voortzetten. TenneT geeft aan dat de stijging waarschijnlijk voornamelijk te maken heeft met de sterk gestegen energieprijzen en de bijzondere situatie op de mondiale energiemarkt.

3

Wilt u een overzicht aan de Kamer sturen van de afgelopen vijf jaar, waarin vergeleken worden: ten eerste de vereisten voor regelvermogen (aFRR), ten tweede de vergoedingen die TenneT op basis hiervan moest betalen aan energiebedrijven en andere relevante spelers (gemiddeld per aanbieder en in totaal) c.q. aan hen die dus betaald kregen voor het aanbieden van regelvermogen en ten derde hoeveel voor elke partij in de keten de energierekening daardoor omhoog is gegaan?

Antwoord

De vereisten voor regelvermogen zijn uitgebreid en hebben een zeer technisch karakter. Deze zijn neergelegd in Europese Verordeningen en in de zogenaamde nationale “technische codes” die op voorstel van netbeheerders door toezichthouders worden vastgesteld.

De meest relevante wijzigingen inzake de regels rond regelvermogen gedurende de afgelopen 5 jaar zijn wijzigingen geweest a) in de totaal gecontracteerde volumes, b) de contractduur voor het contracteren van regelvermogen en c) een

afstap van het gecombineerd aanbieden van opregelbaar en afregelbaar vermogen.

Hieronder vindt uw Kamer ten eerste een overzicht van de wijzigingen van het totale, minimaal te contracteren regelvermogen in de afgelopen vijf jaar. Hierbij is een onderscheid gemaakt tussen opwaarts en neerwaarts regelvermogen.

Jaar	aFRR (minimum) (MW)	
	OP	AF
2017	340	340
2018 Q1-2	350	350
2018 Q3-4	320	320
2019 Q1-2	425	425
2019 Q3-4	385	385
2020 Q1-2	310	310
2020 Q3-4	310	310
2021 Q1-2	300	290
2021 Q3-4	290	290
2022 Q1-2	310	310
2022 Q3-4	323	324

Ten tweede vindt uw Kamer een overzicht van de wijzigingen van de contractduren voor het gecontracteerde regelvermogen. De percentages vertegenwoordigen het deel van het te contracteren vermogen dat op jaar, respectievelijk kwartaal, maand, week of dagbasis gecontracteerd moet worden.

	Jaar	Kwartaal	Maand	Week	Dag
2017	50%	25%	25%		
2018			83%	17%	
2019			77%	23%	
2020			35%	30%	35%
2022					100%
2023					100%

De derde, meest relevante wijziging inzake de regels rond regelvermogen is dat met ingang van 1 januari 2021 het voor aanbieders van regelvermogen niet meer toegestaan is om biedingen uit te brengen voor een combinatie van op- en afregelcapaciteit. Zij moeten deze biedingen apart uitbrengen.

Hieronder vindt uw Kamer ten slotte een overzicht van de totale kosten voor regelvermogen die TenneT heeft gemaakt gedurende de afgelopen vijf jaar. De vergoedingen die TenneT gemiddeld en per aanbieder betaalt zijn concurrentiegevoelig. Deze informatie is dan ook niet openbaar en staat niet tot mijn beschikking.

	Symmetrisch	Opregelen	Afregelen
2017	€ 30.085.989	€ -	€ -
2018	€ 62.001.462	€ 4.122.623	€ -
2019	€ 46.752.518	€ -	€ -
2020	€ 35.702.186	€ 30.607	€ 282.662
2021		€ 84.949.531	€ 69.044.882
2022 tm 1/8		€ 124.104.500	€ 125.742.444

Uit deze cijfers blijkt in 2021 en 2022 een substantiële stijging van de totale kosten van TenneT voor het contracteren van regelvermogen. Hierbij merk ik op dat de totale kosten voor het regelvermogen worden bepaald door meerdere factoren. De voorwaarden en regels inzake het regelvermogen hebben vanzelfsprekend een impact op de kosten, maar dat geldt des te meer voor de ontwikkelingen die plaatsvinden in de energiemarkt. Stijgende brandstofprijzen doen ook de kosten van het regelvermogen stijgen en dit heeft eveneens een impact op de rekening van huishoudens en bedrijven.

De exacte manier waarop dit doorwerkt in de energierekening en op welke termijn kan niet eenduidig worden weergegeven, omdat deze kosten niet direct doorwerken in nettarieven of de energierekening. De wijze waarop zij (uiteindelijk) doorwerken is onder andere afhankelijk van besluitvorming van de Autoriteit Consument en Markt (ACM) over de mate waarin deze kosten verrekend mogen worden in de tarieven en de timing daarvan. De effecten zijn bovendien voor elk type aangeslotene verschillend.

4

Wilt u hierbij tevens een zo goed mogelijke inschatting geven van wat er op bovenstaande punten de komende vijf jaar dreigt te gebeuren?

Antwoord

Het is niet goed mogelijk om een dergelijke inschatting te maken. De kosten van het regelvermogen zijn afhankelijk van de elektriciteitsprijzen, welke afhankelijk zijn van momenteel zeer onzekere mondiale en daarvan afgeleide Europese en nationale marktontwikkelingen. Daarnaast kunnen ontwikkelingen op de markt van regelvermogen impact hebben door bijvoorbeeld het toetreden van nieuwe marktpartijen, zoals batterijen of andere assets die snel kunnen reageren om het elektriciteitssysteem in balans te houden.

5

Wat kunt en wilt u doen om ongewenste effecten, zoals een hogere energierekening voor huishoudens, te voorkomen?

Antwoord

De hoge energierekening heeft de volledige aandacht van het kabinet. Daarom wordt momenteel onderzocht welke maatregelen mogelijk zijn om de gevolgen van de hoge energieprijzen zo gericht mogelijk voor kwetsbare huishoudens zoveel mogelijk te mitigeren. Het kabinet kijkt daarbij integraal naar de koopkrachtontwikkeling maar heeft daarbij specifieke aandacht voor de ontwikkeling van de energieprijzen vanwege de grote rol hiervan in de inflatie. Het kabinet zal de begroting en de maatregelen op Prinsjesdag toelichten.

6

Moeten er nu, enkel vanuit regelvermogen bekeken, extra conventionele centrales (gas c.q. kolen) aan blijven staan om het benodigde regelvermogen te leveren en, zo ja, hoeveel? Deelt u de mening dat deze nieuwe eisen dan ook indruisen tegen de opdracht van het kabinet om zo min mogelijk gas te verbruiken op dit moment?

Antwoord

De aangescherpte eisen voor het aanbieden van regelvermogen staan los van het totale vermogen dat gecontracteerd moet worden. De wijziging die op 1 juli 2022 in werking is getreden, ziet slechts op de snelheid waarmee afgeroepen regelvermogen ingezet moet kunnen worden. Er is geen reden om aan te nemen dat deze nieuwe eisen op enige manier interfereren met de wens van het kabinet om zo min mogelijk gas te verbruiken.

Vraag 7

Deelt u de mening dat geen slechter moment denkbaar is voor de invoering van aangescherpte eisen voor regelvermogen, gezien de situatie op de gas- en elektriciteitsmarkt en de effecten daarvan op huishoudens? Bent u bereid, vanwege de huidige gascrisis en stijgende elektriciteitsprijzen, de implementatie van de Europese Guideline Energy Balancing uit te stellen? Wat ligt hierbij binnen uw 'regelbaar vermogen'?

Antwoord

Het technische karakter van het groeiende aandeel hernieuwbare elektriciteitsopwekking maakt extra aandacht voor de stabiliteit van het elektriciteitssysteem en daarmee ook de balanshandhaving noodzakelijk. De aangescherpte eisen richten zich op het verbeteren van de balanceringskwaliteit van het Nederlandse elektriciteitssysteem. TenneT geeft aan dat de afgelopen jaren een verslechtering van de balanceringskwaliteit zichtbaar is geworden omdat de regels inzake het regelvermogen onvoldoende waren om de grilligheid van de opwek van hernieuwbare elektriciteitsopwekking bij te benen. Deze aanscherping draagt bij aan de betrouwbaarheid van het elektriciteitssysteem en maakt deze meer toekomstbestendig. Verder wijs ik er op dat vooralsnog sprake is van een relatief kortstondige stijging van de gemiddelde prijzen van regelvermogen sinds het in werking treden van deze aanscherping. In de maand augustus zijn de prijzen al in enige mate gedaald. Pas over een aantal maanden zal duidelijk zijn wat het structurele effect is geweest van deze aanscherping op de gemiddelde prijs van het regelvermogen. Ik zal daarover in contact blijven met TenneT.

De implementatie van de regels kan ik niet uitstellen. De Europese “Energy Balancing Guideline” is een zogenaamde gedelegeerde verordening met een grondslag in Verordening 2019/943 (Elektriciteitsverordening). De regels uit deze gedelegeerde Verordening werken direct door in Nederland en worden niet door de nationale wetgever geïmplementeerd in wetgeving. Ik kan de werking daarvan dus niet beïnvloeden of uitstellen. Voor zover de Europese regels ruimte laten voor nadere invulling, dient die invulling plaats te vinden via uitwerking in zogenaamde “methoden en voorwaarden” van TenneT (nu ook wel bekend als de “technische codes”). De verantwoordelijkheid voor de uitwerking daarvan heeft de Europese wetgever echter exclusief neergelegd bij TenneT en ACM.

Tot slot is van belang om te vermelden dat TenneT werkt aan het beter toegankelijk maken van de markt voor het aanbieden van regelvermogen, bijvoorbeeld door aanbod toe te staan via aggregatie van een verzameling kleinere eenheden, het verlagen van de biedingsgrootte, het verkorten van de capaciteitsproductenduur en het verlagen van de communicatie-eisen. Hiermee wordt het aanbod op deze markt groter, kunnen prijsstijgingen worden beperkt en wordt de afhankelijkheid van conventionele centrales kleiner.